

*До спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.007.040 Національної
академії внутрішніх справ*

03035, м. Київ-ДСП, пл. Солом'янська, 1

ВІДГУК

**опонента доктора юридичних наук, професора
ХАЛИМОНА СЕРГІЯ ІВАНОВИЧА на дисертацію
ВОЙТОВИЧА ЄВГЕНА МИХАЙЛОВИЧА «Методика
розслідування насильницького зникнення людини», поданої на
здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за
спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми. З початком російської агресії факти насильницького зникнення фіксувались щоденно, що викликало необхідність української влади приєднатися та стати активним міжнародним учасником у сфері забезпечення захисту людей від їх насильницького зникнення (2015). У червні того ж року було прийнято Закон України «Про приєднання України до Міжнародної конвенції про захист усіх осіб від насильницьких зникнень», а у липні 2018 року Кримінальний кодекс України доповнено статтею 146-1 «Насильницьке зникнення». Очевидно, що факти насильницького зникнення траплялись і раніше. Особливо вони активізувалися з початком Революції Гідності, коли представники держави вдавались до викрадення активістів, представників опозиції. Відповідно до ст. 2 Конвенції про захист усіх осіб від насильницьких зникнень, таким вважається арешт, затримання, викрадення чи позбавлення волі в будь-якій іншій формі представниками держави чи особами або групами осіб, які діють з дозволу, за підтримки чи за згодою держави, при подальшій відмові визнати факт позбавлення волі або приховування даних про долю чи місцезнаходження зниклої особи, унаслідок чого цю особу залишено без захисту закону.

Відсутність належного регулювання правового статусу осіб, зниклих безвісти було суттєвою прогалиною чинного законодавства України, необхідність усунення якої загострилася у зв'язку зі збройним конфліктом. Доцільність криміналізації насильницького зникнення пов'язана із специфічністю юридичної природи, правовим статусом заборони насильницького зникнення у міжнародному праві, а також особливостями зобов'язань України, що впливають з Конвенції й практики моніторингу

Комітету з насильницьких зникнень національного законодавства держав-учасників Конвенції.

Попри досить широкий спектр наукових досліджень присвячених розробці методик розслідування злочинів проти волі, честі та гідності особи, наукових розробок зі створення окремої (приватної) методики розслідування насильницького зникнення, нині немає. Власне це й обумовило обрання задекларованої здобувачем теми дослідження і свідчить про її актуальність, що зумовило необхідність вирішення наукового завдання у вигляді розроблення криміналістичних положень і практичних рекомендацій, спрямованих на удосконалення організації й тактики розслідування насильницького зникнення людини.

Актуальність роботи підкреслюється й тим, що обрана тема дослідження відповідає як *загальнодержавним, так і відомчим пріоритетам* стосовно забезпечення національної безпеки та протидії злочинності. Дисертація ґрунтується на положеннях Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015); Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки (Указ Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015); Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 25 серпня 2015 р. № 501/2015) та плану заходів щодо її реалізації (розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2015 р. № 1393 р.); Стратегії боротьби з організованою злочинністю (розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 р. № 1126); Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 рр. (наказ МВС України від 16 березня 2015 р. № 275); Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 р. № 454); Пріоритетних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2018–2020 рр. (рішення Вченої ради від 26 грудня 2017 р., протокол № 28).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані здобувачем, у своїй більшості є обґрунтованими і переконливими.

Автором використано значну кількість вітчизняних та зарубіжних літературних джерел, законодавчі та підзаконні нормативні акти України. Список використаних джерел складає 310 найменувань.

Дисертант у роботі спирається на доволі значну за обсягом емпіричну базу, яка включає в себе 61 кримінальне провадження 2018–2020 рр. (з усіх

регіонів країни); зведені дані анкетування 103 слідчих і 189 оперативних працівників Національної поліції України у Донецькій, Дніпропетровській, Запорізькій, Луганській, Миколаївській, Одеській та Херсонській областях; статистичні й аналітичні дані Офісу Генерального прокурора України, МВС України, Національної поліції України, Державної судової адміністрації України (упродовж 2014–2019 рр.).

Уміле використання широкого спектру сучасних методів наукового пошуку також позитивно вплинуло на ступінь обґрунтованості сформульованих висновків і рекомендацій.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій визначається тим, що запропонована наукова робота є одним з перших в Україні досліджень теоретичних і практичних проблем розслідування насильницького зникнення людини в умовах забезпечення національної безпеки, з огляду на сучасний стан законодавства та правоохоронної діяльності. До найбільш вагомих наукових положень дисертації, що характеризуються новизною або її елементами, на думку опонента, слід віднести такі:

1) *вперше* – розроблено наукові основи комплексної криміналістичної методики розслідування насильницького зникнення людини в умовах кримінального процесуального законодавства, міжнародної правової допомоги під час проведення процесуальних дій, зокрема з використанням допомоги Комітету з насильницьких зникнень, міжнародних організацій поліцейського співробітництва, іноземних правоохоронних органів і неурядових інституцій, а також структуру криміналістичної характеристики, до якої включено такі елементи: спосіб вчинення кримінального правопорушення, у поєднанні зі способами готування і приховування вчинення насильницького зникнення; обстановку вчинення – місце, час, умови та інші обставини, що є типовими для вчинення кримінального правопорушення цієї категорії; слідова картина вчиненого кримінального правопорушення або типові матеріальні сліди кримінального правопорушення та механізм їх утворення; особа злочинця (представник держави), особа потерпілого;

2) *удосконалено* – систему типових версій під час розслідування насильницького зникнення людини: а) особа стала жертвою кримінального правопорушення (до факту зникнення особи причетний заявник або інші близькі особи, які вчинили кримінальне правопорушення з корисливих спонукань, а також мотивів ревнощів, неприязних стосунків, з метою приховання іншого кримінального правопорушення; стосовно особи вчинено кримінальне правопорушення у зв'язку з її протиправною чи професійною діяльністю, перебуванням у зоні проведення операції Об'єднаних сил на Сході

України); б) насильницьке зникнення людини не пов'язане з учиненням стосовно неї кримінального правопорушення;

3) *дістали подальшого розвитку* – порядок проведення геноідентифікаційної експертизи з метою ідентифікації конкретної особи на основі генетичної інформації, що є в біологічних частинках, а також у рідинах та експертизи телекомунікаційних систем і засобів.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що викладені у праці висновки та пропозиції є основою для подальшого розроблення окремої методики розслідування насильницького зникнення, удосконалення її положень, а також втілення сформульованих рекомендацій у практичну діяльність оперативних підрозділів, органів досудового розслідування, прокуратури та суду. Виходячи із цього, наведені в дисертації положення можуть бути використані у: *освітньому процесі* – під час підготовки навчально-методичних матеріалів для проведення занять з навчальних дисциплін: «Криміналістика», «Методика розслідування кримінальних правопорушень», а також безпосередньо при проведенні занять у системі підготовки та підвищення кваліфікації слідчих і працівників оперативних підрозділів (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 07.07.2020 р.); *правоохоронній діяльності* – як рекомендації та пропозиції, що спрямовані на підвищення ефективності діяльності з розслідування даного виду кримінальних правопорушень (акт впровадження Головного слідчого управління НП України від 15 березня 2020 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження викладено в 11 наукових публікаціях, а саме: чотири статі – у виданнях, що входять до переліку наукових фахових видань України, одна стаття – у науковому періодичному виданні іноземних держав, п'ять публікацій – у збірниках матеріалів міжнародних науково-практичних конференцій тощо. Також автор розробив методичні рекомендації для практичних працівників, які розкривають методику розслідування насильницького зникнення людини.

Оцінка змісту дисертації. Автор правильно визначає мету дослідження і відповідно до неї завдання дослідження: охарактеризувати теоретико-методологічні та правові засади дослідження насильницького зникнення людини; систематизувати способи та розкрити зміст й взаємозв'язки обстановки вчинення, слідової картини насильницького зникнення людини; надати відомості про особу злочинця та потерпілого; встановити особливості виявлення таких злочинів та засади організації початкового етапу їх розслідування; окреслити типові слідчі ситуації та версії на початковому етапі розслідування; запропонувати напрями удосконалення взаємодії слідчих зі співробітниками оперативних підрозділів та іншими суб'єктами;

охарактеризувати тактику проведення СРД під час розслідування насильницького зникнення людини; виявити складнощі в організаційному забезпеченні, правовій регламентації та практиці тактико-криміналістичного забезпечення проведення НСРД під час розслідування таких злочинів; розкрити можливості використання спеціальних знань у цих кримінальних провадженнях.

Перший розділ *«Криміналістична характеристика насильницького зникнення»* присвячений аналізу стану теоретико-методологічних та правових засад дослідження насильницького зникнення людини, вивченню способів, обстановки вчинення, слідової картини насильницького зникнення людини та вивченню відомостей про особу злочинця та особу потерпілого.

Дисертант змістовно аналізу міжнародно-правові документи, що є правовою основою встановлення кримінальної відповідальності за насильницьке зникнення. Констатує, «..що в Україні до 2018 року було відсутнє належне регулювання правового статусу осіб, зниклих безвісти, що було прогалиною чинного законодавства України, необхідність усунення якої загострилася у зв'язку зі збройним конфліктом в Автономній Республіці Крим та на сході України» (с. 35). Автор констатує, «..що на цей час не розроблено практичних рекомендацій щодо порядку та особливостей проведення розслідування насильницького зникнення людини, а тому є необхідність у проведенні системного аналізу вказаної статті Кримінального кодексу України, чітке визначення окремих понять і тактики проведення розслідування злочину. Проведення ефективного, повного та всебічного досудового розслідування на початковому етапі залежить у першу чергу від якості проведення СРД, НСРД та ОРЗ, що може мати вирішальне значення для встановлення істини у кримінальному провадженні, пов'язаному із насильницьким зникненням людини» (с. 41).

Аналіз практики та матеріалів кримінальних проваджень дав змогу автору сформулювати визначення криміналістичної характеристики насильницького зникнення як сукупність взаємозалежних, динамічних загальних та індивідуальних ознак вчиненого злочину, які відображають об'єктивну інформацію про способи підготовки, учинення та приховування; мотиви та цілі; слідову картину злочину; обстановку, місце та час; особу злочинця; особу потерпілого, на підставі якої визначаються напрями розслідування кримінальних проваджень. До основних елементів криміналістичної характеристики насильницького зникнення здобувач відніс: спосіб вчинення злочину, у поєднанні зі способами готування і приховування вчинення насильницького зникнення; обстановку вчинення – місце, час, умови та інші обставини, що є типовими для вчинення злочину цієї категорії;

слідова картина вчиненого злочину або типові матеріальні сліди злочину та механізм їх утворення; особа злочинця (представник держави), особа потерпілого (с. 42–70).

Заслуговує на підтримку позиція автора стосовно виділення форм корисливих та інших особистих мотивів у вчиненні досліджуваних злочинів на підставі вивчення кримінальних проваджень щодо насильницького зникнення людини вчиненого працівниками поліції (органів внутрішніх справ): 1) «просте» (епізодичне) отримання вигоди, разової допомоги по знайомству, родинного й іншого особистого мотиву, з іншої особистої зацікавленості; 2) злочинне «злиття» корумпованих зв'язків посадових осіб Національної поліції з комерційними та іншими структурами за загальне заступництво й потурання по службі, на основі взаємної допомоги в задоволенні інших особистих корисливих інтересів; 3) незаконний вплив окремих представників місцевих органів влади, вищих та інших контролюючих органів, впливових кіл, великих промислових структур й установ регіону, організованих злочинних формувань; 4) приховування, потурання злочинам з боку вищих посадових осіб щодо нижчих, за мотивами неправильно зрозумілих інтересів служби (збереження репутації, неправдивої благополучної звітності тощо) тощо (с. 74).

Другий розділ *«Початковий етап розслідування насильницького зникнення людини»* присвячений аналізу особливостей виявлення та початку досудового розслідування насильницького зникнення людини, типових слідчих ситуації та версії початкового етапу розслідування насильницького зникнення людини, організації взаємодії слідчих зі співробітниками оперативних підрозділів та іншими суб'єктами.

Досліджуючи особливості виявлення та початку досудового розслідування насильницького зникнення, здобувач виділяє, «... що відправним моментом встановлення інформації про розслідування насильницького зникнення людини є етап з'ясування обставин правопорушення, передбачених нормами законодавства, застосування після внесення до ЄРДР відомостей про кримінальне правопорушення процесуальних засобів щодо встановлення місцеперебування жертви посягання, а також особи (осіб), яка ймовірно вчинила це правопорушення (строки цього етапу кримінальним процесуальним законом не встановлені), оголошення особи у міжнародний розшук, проведення усіх СРД та НСРД, накопичення достатньої кількості доказової інформації, що забезпечує подальше швидке та повне розслідування кримінального правопорушення».

Здобувач визначив такі типові загальні версії у кримінальних провадженнях про насильницьке зникнення людини: 1) факт вчинення

насильницького зникнення людини незаперечний; 2) має місце насильницьке зникнення людини, пов'язане з учиненням інших злочинів (ст. 115 «Умисне вбивство», ст. 121 «Умисне тяжке тілесне ушкодження», ст. 189 «Вимагання», ст. 257 «Бандитизм» КК України тощо); 3) вчинено не насильницьке зникнення людини, а інший злочин (ст. 146 (незаконне позбавлення волі), ст. 147 «Захоплення заручників», ст. 189 «Вимагання» КК України та ін.); 4) факт вчинення насильницького зникнення людини відсутній; має місце інсценування з метою одержання грошових коштів або матеріальних цінностей від рідних, знайомих, ділових партнерів нібито зниклої людини; 5) факт вчинення насильницького зникнення людини відсутній; має місце зникнення людини за інших обставин (у тому числі некримінальних) (с. 117).

Автор констатує, що розслідування насильницького зникнення людини передбачає залучення до проведення відповідних заходів широкого кола суб'єктів, які визначаються в залежності конкретної ситуації, а також від їх повноважень і компетенції. Досягнення позитивного результату в роботі з виявлення та припинення злочинів, їх розслідування залежить від налагодження дієвого механізму взаємодії як елементу організації діяльності слідчого (с. 147–148).

У розділі 3 «Організація і тактика збирання доказів у кримінальних провадженнях про насильницьке зникнення людини» охарактеризовано тактико-криміналістичне забезпечення проведення слідчих (розшукових) дій, тактико-криміналістичне забезпечення проведення негласних слідчих (розшукових) дій, використання спеціальних знань під час розслідування насильницького зникнення людини.

Заслуговує на увагу позиція автора, що використання під час огляду місця події диктофону значно скоротить час роботи та підвищить його якість. Так як у 94 % випадків тривалість огляду місця події віднімає у членів СОГ близько 5 годин часу (с. 167).

Не викликає заперечень твердження автора, що НСРД під час розслідування насильницького зникнення людини слід визначити як СРД, які здійснюються уповноваженим суб'єктом із застосуванням спеціальних засобів або методів з урахуванням визначених законом підстав у розслідуванні встановлення місцеперебування людини та її звільнення, яка вважається незаконно арештована, затримана, викрадена чи позбавлена волі представниками держави чи особами або групами осіб, які діють з дозволу, за підтримки чи за згодою держави, і відмовляються визнати факт позбавлення волі або приховування даних про долю чи місцезнаходження зниклої особи, унаслідок чого цю особу залишено без захисту закону, відомості про факт і методи проведення яких не підлягають розголошенню, встановлюються та

скасовуються відповідно до законодавства, а результати їх проведення можуть використовуватись у кримінальному судочинстві» (с. 183).

Автор доводить, що важливою формою застосування спеціальних знань у кримінальних провадженнях, розпочатих за фактом насильницького зникнення людини є залучення експерта та проведення експертизи. Особливе місце у розслідуванні таких злочинів належить дактилоскопічній експертизі. Серед перспективних експертиз автор наводить геноідентифікаційні експертизи головним завданням яких є ідентифікація конкретної особи на основі генетичної інформації, що є в біологічних частинках – шматочках шкіри, а також у рідинах – слині, крові, поту та експертизи телекомунікаційних систем і засобів, що пов'язано з необхідністю дослідження інформації, яка міститься в пам'яті мобільних телефонів, смартфонів, зокрема SIM-картки (потерпілого або підозрюваного).

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації. У загальному позитивно оцінюючи зміст рукопису дисертації, слід відзначити наявність низки дискусійних питань, нечіткість і недостатню переконливість обґрунтування окремих положень, міркувань та висновків актора, зокрема:

1) на стор. 91 здобувач визначив, основні причини, що впливають на високий ступінь латентності цього виду зникнень, «... 1) при вчиненні такого виду злочинів викрадачі ставлять одним із основних своїх завдань збереження в таємниці існування і діяльності злочинної групи та унеможливлення притягнення до кримінальної відповідальності окремих її членів, у зв'язку із перебуванням на тимчасово окупованій території. Наслідком цього є значний ступінь підготовленості та конспіративності їх дій». Безумовно, це є однією із причин латентності, проте вважаємо, що сформульована позиція автора дещо звужена. Адже, як ми бачимо з наведених здобувачем статистичних показників, значна частина досліджуваних злочинів вчинена саме на тимчасово окупованих територіях, а отже потерпілі (родичі тощо) або ж не мають можливості, або бажання, звертатися до легітимних органів влади з метою розслідування таких зникнень, що у подальшому тягне за собою зникнення речових доказів і можливості встановлення істини, а отже і латентності.

2) на стор. 92 автор дискутує на предмет відсутності в законодавстві стадії «... під час якої буде перевірятись отримана інформація про ймовірний злочин. Йдеться, наприклад, про те, що в сучасних умовах практично будь-яка інформація, у якій містяться будь-які, в тому числі й недостовірні дані, може бути занесена до ЄРДР без відповідної перевірки. Таким чином, це сприяє збільшенню кількості кримінальних проваджень та зменшенню ефективності розслідування злочинів. Однак наявність стадії перевірки обставин

правопорушення до внесення відомостей до ЄРДР також може слугувати маніпулюванням та умисному приховуванню злочинів правоохоронними органами, з метою зменшення показників злочинності. Тому необхідно внести зміни до чинного КПК України, які б регламентували, якого характеру заяви потрібно вносити до ЄРДР та як упродовж доби вони повинні перевірятись».

Вважаємо досить слушною таку пропозицію. Окрім констатації проблеми, автору необхідно було детально описати безпосередні способи усунення цієї проблеми.

3) на стор. 95 автор звертає увагу, що «...у травні–вересні 2014 р. в період інтенсивного збройного протистояння насильницькі зникнення спостерігалися і з боку українських воєнних формувань, переважно добровольчих батальйонів. .... Найбільш винними виявилися «Айдар», «Шахтарськ» (пізніше «Торнадо»), «Чернігів» та інші».

Звертаємо увагу автора, що використовуючи в наукових дослідженнях будь-які матеріали, необхідно звертати увагу на їх достовірність. Будь-які припущення, а особливо пов'язані із звинуваченнями у вчиненні тяжких злочинів, повинні належним чином підтверджуватись. Вчений, а особливо юрист не має права на такі помилки.

4) на стор. 131 дисертації автор наводить результати опитування оперативних працівників з питань взаємодії слідчих та оперативних підрозділів під час розслідування насильницького зникнення людини. Так, «... оперативні працівники вказали на: відсутність можливості ними здійснювати процесуальні дії у кримінальному провадженні за власною ініціативою, звертатися з таким клопотанням до слідчого судді чи прокурора (ч. 2 ст. 41 КПК України) (85 %)».

Очевидно констатуємо це як законодавчий недолік. Так, дійсно це є проблемою сучасної практичної діяльності оперативних підрозділів, і опонент, бажав би бачити ставлення здобувача як до результатів опитування, так і до існуючої законодавчої вимоги (ч. 2 ст. 41 КПК України).

5) досліджуючи взаємодію слідчих із співробітниками оперативних підрозділів та іншими суб'єктами (с. 125–145) автору необхідно було звернути увагу на правові засади заведення оперативно-розшукових справ відповідно до вимог Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» (п. 4 ч. 1 ст. 6), а також співвідношення цих положень з вимогами ч. 1 ст. 214 КПК України.

6) потребує додаткового пояснення рекомендація автора щодо «...слідчим і прокурорам звертатися до компетентних органів на непідконтрольній Україні території із проханням виконати запит за процедурою, визначеною

чинним кримінальним процесуальним законодавством України, лише у разі нагальної потреби у цьому» (с. 179).

Зазначені зауваження носять дискусійний характер, відображають власну наукову позицію опонента і можуть слугувати підставою для наукової дискусії під час прилюдного захисту дисертації. Зазначені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленими вимогам (повнота викладу дисертації в опублікованих працях; виконання вимог академічної доброчесності).

Основні положення дисертації з належним ступенем повноти були відображені у наукових статтях, підготовлених та опублікованих дисертанткою, кількість і якість яких відповідає вимогам щодо публікацій, зрахованих за темою дисертації.

Аналіз тексту дисертації Войтовича Є. М. «Методика розслідування насильницького зникнення людини» свідчить про відсутність порушень автором вимог академічної доброчесності. У роботу наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень і відомостей; дотримано вимоги норм законодавства про авторське право; надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності; використано методики дослідження та джерела інформації.

Викладені в дисертації рекомендації та конкретні пропозиції щодо удосконалення тактики розслідування насильницького викрадення людини є теоретично та практично обґрунтованими.

Тема дисертації є актуальною, сформульовані автором висновки та рекомендації є достатньо аргументованими, характеризуються науковою новизною та мають значення не лише для наук кримінального процесу та криміналістики, а й для правозастосовної практики. Дисертація відповідає науковій спеціальності, за якою здійснене дослідження.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК:

Дисертація **Войтовича Євгена Михайловича «Методика розслідування насильницького зникнення людини»**, подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань **08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»** є самостійною завершеною науковою працею, містить нові науково обґрунтовані результати проведених досліджень, які розв'язують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для наук кримінального процесу та криміналістики, відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук

у закладах вищої освіти (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами від 03 квітня 2019 р. № 283), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 (зі змінами від 31.05.2019 р. № 759), та пп. 9–12 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167, а її автор Войтович Є.М. заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Опонент –

головний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії дослідження
проблем юридичного та організаційного забезпечення
діяльності Держприкордонслужби України
науково-дослідного відділу НАДПС У імені Богдана Хмельницького
доктор юридичних наук, професор

Сергій ХАЛИМОН

«05» 04 2021 р.

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ

Начальник відділення контролю
та документального забезпечення відділу
організаційно-мобілізаційної роботи,
контролю та планування
Національної академії Державної прикордонної
служби України імені Богдана Хмельницького,
підполковник

«05» 04 2021 р.

Ірина ЖИЛКІНА